

Láng Zsolt

Bestiárium Transylvaniae

A tűzféreg

Adámtól, azaz a világ teremtésétől számítva a 7070. esztendőben, vagyis a Krisztus eljövetele után 1562-ben, azaz Moldva alapításának 222. évében Despotēs vajda teste darabokra szakadt. A fejedelemséget visszaszerző Sándor herceg Kucsukot, a Pirosarcút bízta meg a kivégzéssel, amelyet a tatár serényen és igen nagy hozzáértéssel végrehajtott. Kucsuk drágán dolgozott, és minden költséget beszámított, még a szeg árát is, amellyel a test darabjait kiszégezte a kapukra. A lovak is a tatárei voltak, négy villámló fekete csődör (csikókoruktól a hóhér keze alatt), legalább kétszáz arany darabja.

Despotēs már a kivégzés előtt elalélt, amiben talán mégsem félelme játszhatta a nagyobb szerepet (gyáva embernek tartotta mindenki), inkább hetmanjának, a köpönyegforgató Tomica Istvánnak buzogánya, amellyel jól fejbe lett kólintva. Hogy mégis élet maradt benne, arra a négyfelé szakadt testből porba pottyant tűzféreg a bizonyíték.

Persze aligha akadt a hercegi udvarban vagy az akkor betoppanó székelyek között, aki bizonyosan megmondta volna, minemű állat kalimpál a porban. Észre sem vették! A közelben állók közül sem Sándor, sem Tomica, sem a székelyekkel érkező Korlát uram nem unta életét annyira, hogy minden figyelmét ne az árulásra mindig kapható szemény lovasok tartsák lekötve. Talán Kucsuk, a test alkotmányának kiváló ismerője volt az egyetlen, aki látott már efféle állatot, vagy ha nem, alkalmasint hallhatott róla. Kucsuké az egyik legrégebbi hóhér-család, még a bibliai textusokban is emlegetik őseit. Mind egy szálíg hóhérkodással kereste kenyerét; egyikük a parázna Szumit király utasítására magát Ézsaiás prófétát fűrészelte ketté, fejtől kezdve az ágyékáig, minekutána maga a Jóisten sújtott le rá, és a próféta kettényílt testéből kicsapódó láthatatlan léleklángok vörös foltot égettek arcára (hétszer-hetedíziglen virító szégyenbélyeget). Kucsuk, a Pirosarcú ott terpesztett Despotēs csattanva szétszakadó teste közelében (hüppögve kapkodta a le-

vegőt, amikor a meleg vér foltos arcába fecskendezett), és megpillantva a törekkkel, lóganéjjal kevert porban a lélektűz rángatózó, körbeforgó lakóját, önkéntelen mozdulatot tett, hogy a féregre taposson, de az hirtelen eltűnt; egy darabig értetlenül rugdosta a maszatos port, aztán valamilyen pénzdarab csillant előtte, lehajolt, felvette.

Még valakit meg kell említenem. A piactérre nyíló kapu mellett, a fal külső felén immár esztendők óta ült valaki. Valamiféle szerzetes lehetett, aki nem bukkanván sem remetebarangra, sem magányos kőoszlopra, Szucsva legforgalmasabb terét választotta remetesége azíliumául. Köntöse poros volt, mint körülötte minden, arcbőre is megrepedezett, megsűrűlt; olybá tűnt, hogy magából a kőfalból les ki meg-megvillanó szempárja. Amennyiben Kucsuk ismerte a testből kivetett állatot, hát ismerte, azonban arról, hogy merre menekült csizmatalpa elől, arról egyes-egyedül ez a különös szempár tehetett valódi tudományt. No meg én, aki ott lihegettem a féreg nyomában, magam is tekintésként...

A Despotēs életét leíró Pasqua Venedi pontosan feljegyzett mindent, igyekezett hű történetbe foglalni a kivégzés gyorsan lepergő eseményeit. Utóbb beszélt Sándorral is (amikor egyszer Velencében találkoztak), sőt Kucsuk unokáját is kifaggatta. A néma kőremetét persze nem vallathatta, hiszen aligha tudott létezéséről, mint ahogy arról sem volt mákszemnyi sejtése, hogy miféle úton-módon szédülhet valaki az élet verejtékes és véres zabolátlan-ságának hullámai közé. Olvasmányosan bogozza a szálat, mégpedig olyan formán, hogy azok a történelem szokásos mintázatát szőjék élénk. „Moldva kicsinyke ország, kétszáz óra alatt körbejárható, és ha valaki fölmászik a kutnári Szamárdomb-ra, beláthatja minden zezugát. Gyalogszerrel eliszkolhat, aki bajban van, és ha elég sebes, akkor a késlekedve ocsúdók lovakkal sem érik utol. Péter herceg Erdélybe, a székelyekhez szokott futni, öccse, Sándor inkább a Szereten túlra, a tatárokhoz me-

nekül. Despotés azonban sokkal eszesebbnek gondolta magát annál, hogysem elfusson. Harmincöt esztendő, gyors mozgású, hajlékony férfi volt, könnyű, jó lóháti ember, mindazonáltal eszét tartotta a legtöbbre. Egyszer orvul rátörő gyilkosai elől úgy menekült meg, hogy egy hasonmás bábut fektetett ágyába, azután temetését is megrendeztette, és csak akkor jött elő, hogy véres bosszút álljon, midőn gyilkosai a sírnál levetették álarcukat, és kárörvendően vigyorogtak a koporsóra. Ezúttal azonban elvakította a nép és az urak térdre borulása, azt hitte, szeretetük őszinte. Nem vette észre, hogy Szucsva gyilkosokkal rakodott meg, és noha álruhában kionsonhatott volna hűséges barátjához, Laszki grófhhoz, méltóságteljesen kivonult a piactérre. Ott az összeesküvők ripsz-ropszra körülfogták, és nem hagyván időt a védekezésre, sietősen elintézték. Feldarabolt teste hamar a kapukra került, és ott is maradt hónapokig, amíg a madarak és döglegyek szét nem hordták, miközben lelke az időtlenség pusztaságában bolyongott, irgalmat keresve, és reménykedve, hogy a Lelkek Ura nem adja át a Sátánnak.”

Mennyire szép, olajozott, hideg és gondtalan! A betűk között is rend és fegyelem honol, egyetlen pisszenés sem hallatszik, nem kapálóznak, nem küldözgetnek egymás felé titkos jelentést hordozó fintorokat, mint eldugott termekben szervezkedő összeesküvők, amikor napfényes sétányokon összefutnak. Tökéletes nyugalommal peregnék a mondatok, feledve időt és embert.

De merre inalt a tűzféreg, kedves Pasqua Venedi, „docto fideli nostri dilecto”?

Oly sokszor olvastam könyvét, hogy kívülről tudom legszebb részeit. Látom őt magam előtt: miközben ír, néha messzire réved a maga elé rajzolt tájban, nem, nem, révedése hideg leltár, nem érzi orrában az édes moldvai levegőt. Pedig micsoda illat! A szél őrzi a távoli sztyeppék vadságát, de már elalélt a lankák mézétől és a szőlősdombok nehéz zamatától, ez már szelíd szél. Peppe mester (így szólítják) feltolja szemüvegét (vagy ha nem volt szemüvege, hát a tollat felejtí a kalamárisban), és átadja magát a képek ártatlan örömeinek, aztán könnyedén megremeg, lesepri magáról a szél ráhintette virágpont, és szántja tovább a papírt. Amikor beszámolok neked az utam során megélt dolgokról, aligha fogok szabadulni eleganciájának üres gesztusaitól. Venedi mester miközben tökélyre fejlesztett retorikával illeszti egymásba a szavakat, rést sem hagy, hogy eltévedhessünk; nincs idő kuncog-

ni, fintorogni, mást gondolni, elmélázni, mindig vele kell tartani...

Ilyenkor szoktam arra kényszeríteni magam, hogy fejemet félrefordítva, bár egyetlen pillantást vessek a szobára, ahol Peppe mester írópultja áll, és ahol ő, nápolyi parfümmel átitatott selyemkelmébe burkolózva, napjai jó részét eltölti. És mi az, amit észreveszek egyetlen pillantással? Rémes dolog! Ebben a szobában sötét van, azaz nincs elég fény, a magasban nyíló ablakokon alig csurran át valami, ráadásul az ablakok tűzfalra néznek, vagy egy ugyanolyan kicsiny ablakokkal pettyezett falra, sötét szemek isznak egymás szemjából. Ebben a félhomályban, amiről eldönthetetlen, hogy nappali fény vagy éjszakai sötétség, a falak alján körbefutó szabálytalan repedésben csótányok lekonyuló bajusza kandikál kifelé. Ahogy szemem hozzászokik a sarkok homályához, látom, nem csupán a repedésekben, hanem a bútorok alatt is, az ágy matracának bugyraiban, az ablakpárkány és a fakeret között, a falitéka szekrényében, a könyvek alatt, mindenütt csótányok várakoznak, és a várakozásban idegesen topognak, bajuszuk vagy lábaik végét rágcsálják: a toll sercegésének háttérében jól kivehető ez a rémesen percegő hang. Ebben a szobában már sokkal óvatosabban, figyelmesebben és tartózkodóbban követem a toll ékesen kacsaringózó bajnokát.

De hova is rohant szegény féreg?

Messzire, nagyon messzire, mindazonáltal követhető messzeségbe... A kivégzés előtt épp harminc esztendővel egy Jakab nevű lovag, akiben az egykor szebb napokat megért Hérakleiosz család utolsó sarját köszönhetjük, felszedett a halászok tanyája mellett egy csenevész porontyot. Először egyetlen szolgálatot bízott rá (a kamraablak rácsai között rothadó macskatemet kellett kipiszkálnia), végül mégis magánál marasztotta, arra gondolván, hogy életét megkönnyítené, ha szolgálatára volna efféle majomkölyök. Mentegombolásra, lábbelihúzásra, hátvakarásra alkalmas lesz, ha pedig arra beválik, bizalmasabb munkákat is nyakába varrhat.

A kölyköt társai Túrónak szólították fehér bőre miatt, és mi tagadás, bőrének színével jócskán kirítt a sziget (Számoszon vagyunk) lakói közül. Koromfekete haja sem javított helyzetén, sőt feltűnőbbé tette csúfságát (amit azon a vidéken a hófehér bőrszín jelentett). Túró, Túrócška, kiváló név a kocsmák fattyának. Am Jakab lovag, miután meghozta döntését, és miután a fiút megfürösztötte,

szennyos gönceit tűzbe hányva új ruhába bújtatta, tisztességes nevet is adott neki: Szent Vazul napja volt, így hát a kölyök a Vazul nevet kapta, ami persze a sikátorokban a Túrónál is csúfondárosabban visszhangzott.

Vazul, gyere már! Vazul, hányszor mondjam, ne báméskodj!, kiáltott le ablakából az aggastyán, mire a kikötő elfajzott népe röhögve szajkózta: Vazul, Vaaazul, Vazulika! A fiú korábban harapott, karmolt, rúgott volna, most azonban ügyet sem vetve a csúfolókra, befutott a házba. A sikátorok bűzével együtt lekopott róla a csöcselék mocskos és szemtelen modora is, igyekvően szolgálta gazdáját. Vazul, fekdüj ide mögém!, parancsolta egyik este Jakab lovag, és hamarosan annyira megszokta a kölyök szabályos szuszogását, langyos és jó illatú lehetét, testének jótékony melegét, hogy délutánonként is maga mögé rekesztette a tiltakozni nem merészelő fiút.

A tűzféreg, miután sikeresen visszakapaszkodott éltető elemébe, mint a megmenekített hajótörtek, erőre kapván, nagy mulatozásba kezdett, amivel odacsalta társait. Az öreg lovag didergő tagjaiba élet költözött. Nem is gondolta, hogy ekkora hasznát veszi a kölöknek! Az öregség (noha ezt a szót ki nem ejtette volna ajkain) sokféle új szokással köszöntött Jakabra, és minél öregebb lett, annál szívósabban ragaszkodott bogaraihoz. Pusztán akkor volt hajlandó szokásain változtatni, ha a változtatás a szóban forgó szokásnak élveteg kiteljesedését eredményezte. Ilyen megfontolásból megengedte a fiúnak, hogy délután, amíg ő szendereg, inkább a tengerparton kószáljon, a ciprus és feketefenyő erdőiben, hadd itassa át haját és bőrét az édeskés gyantaillat, amely kiváló írnak bizonyul az estéli nyugovóra térés álmatlan forgolódására; a bornál is jobb altató, gondolta, s mielőtt elaludt volna, motyogva dicsérte meg eszét, amiért oly alkalmas döntéssel magához vette a fiút.

Jakab lovag atyja a nagy Hérakleiosz császár leszármazottja volt, anyjának családja pedig a Joábé. Az Írás úgy említi Joábot, mint akit Dávid király megátkoz, mert megölte testvérbátyja kedves fiát. Jakab lovag nem ismerte az Írást, ám fennen hangzottatta, hogy a rászakadó öregség (az álmatlanság, az ólmosság, a mélabú, az ízetlen nyál, a reszketés) csakis átok lehet, mégpedig a legszörnyűbb, öröklődő átok, és amennyiben levethetné magáról, megszabadulna a romlás jegyeitől. „A legszörnyűbb átokokat vérrel lehet feloldani”, mondta egszer Kar-

akás, a török orvos, csakhogy a lovag semmiképp nem jött rá, miként cselekedjen.

A fiú alig múlt tízesztendő, szépen cseperedett, ám ahogy lenni szokott, ha a gyermek a test nyavalyáival vesződő, zsémbes aggastyán mellett nő fel, maga is öreg ember lett, aki halálra rémült növekedő, átalakuló testétől, és súlyos betegségnek hitt minden változást. Magányos kóborlásain elrejtőzött a sziklák közé, kibontotta nadrágját, és olyan iszonyattal bámulta napról napra sötétedő ágyékát, mint ahogy vízbehullt várja az örvényt kavarázó tengeri kígyót. Jakab lovag fürdővizében neki is meg kellett fürödni (a lovag, bár keresztény volt, muzulmán szokás szerint gyakran tisztálkodott), ami újabb megpróbáltatásokkal járt, de nem csupán azért, mert viszolygott az öreg test vízbe ázott szőrszálaival, lehámló pikkelyeitől, váladékának sárgás foltjaitól; leginkább önmaga lemeztelenített testére nem mert rápillantani. Ráadásul hiába mosakodott, örökké érezte testének kesernyés ürömszagát, amely egész életében elkísérte, esztendőről esztendőre erősödve, sok megalázást, gúnyt szabadítva rá. „Tán a sírból kelt ki az úr, ne adj isten, állatok közt hált?” Immáron Károly udvarában élt, a császár aulusaként, amikor végre dermesztő hatásossággal sikerült megfelelnie egy fintorgó udvaroncnak. „Én a Földanyától születtem, miként ősem, Héraklész”, mondta, miközben előkapta törét, és a nyomaték kedvéért hasán villámsebese felhasította az ingét, majd így folytatta: „bizonyosságul, íme, köldöktelenségem!” A hatás ellentmondásos volt, ám köldöktelenségének legendája ezután mindenhová elkísérte. Gyilkosa, Sándor herceg is kíváncsian piszkál-gatta kardhegyével a szétszakadt testen a véres kötőt, de a sebek túl erőszakosak voltak ahhoz, hogy valódi bizonyosságot szerezhessen... Moldvai éveiben, amikor már végérvényesen lemondott a megálmódott ország felépítéséről, és csak üldögélt nap-hosszat elnéptelenedett palotájában, az a rögeszméje támadt, hogy a testéből egyre áthatóbban áradó illat nem az övé, hanem egy benne lakást szerző idegené, következésképpen élete valójában ennek a dagadó lénynek az élete volt, így sorsának talányos fordulatait hiába is igyekezne megfejteni.

Látod, drága barátom, milyen különös találkozás a két pillanatnak, hogy ezt a szerencsétlen bogarat épp most nyomtad szét, amikor kimondtam a *sors* szót. Mintha nyomaték volna, vagy éppenséggel figyelmeztetés, hogy jobban vigyázzak, miféle szavakat veszek ajkamra. Mit is tudunk a sorsról? A

Nagy Szucsvai Árendáskönyvben ötven sorsfajtról olvashatunk néhai Bilofán atya jóvoltából. A bogarak sorsa nem szerepel e becses munkában. Látnod, mennyi bogár tolong az ablakon túl? Egymásnak gyors potrohmozgatással, csáphadonászással adnak jelzéseket, és igyekeznek bátorságot gyűjteni, mígnem egyikük, talán hogy bizonyítson valamit, ezért aligha a legrátermettebb, sőt, ő az örök vesztes, a buta, de törekvő balek, elindul a kivilágított szoba felé, átröppen az ablakrésen, aztán a csalogató, fehér abroszra toppan, és szőrrel fedett lábain botladozva, mászni kezd feléd. Amikor látta ujjbegyedet közeledni, kicsi pofácskája hirtelen dagadni kezdett, elmozdultak a mozdíthatatlannak tűnő arclemezei, megrezegtek csápjai, és ahogy belehelte az ujj lüktető melegét, szinte szétpukkadva az egyre növekvő forróságtól, egyszer csak kitört belőle a boldogság néma kiáltása. Sors, te drága halott, aki a világ könyörtelenségét ostromlod, amíg el nem ér téged is a kegyetlenség falánk árja, és be nem ránt fekete örvényeibe! Sors, te kopogtató, aki még a bogárért is elküldesz: gyere ki, én vagyok a sorsod, mondd neki. Nincs ellenkezés, gyerünk, röppenj át az ablakrésen, vond be szárnyadat, hullj az asztalra, indulj az ujj felé. Ugye, milyen mámorító? Ugye, milyen csodálatos! Hát ez rejlik benned, ez a féktelen akarat, amely minden mozdulatodban szétárad, és vezet, visz, lök, el sem feledkezhetsz, illetve teljesen megfeledkezhetsz mindenről, akár önmagadról is, mehetsz, bódultan, figyelmen kívül. Bárhová elvisz a hangtalan idő, szédítő hullámaival sodor, akárha egy hatalmas templomi körmenetben csoszognál előre.

Mi hát a sors? Kegyelem, ajándék, büntetés, elbeszélés? Miklós atya szerint pünkösöd óta hamis dolog sorsról beszélni, ki kellene gyomlálnunk szavaink közül. Persze erről még ő is folyton megfeledkezik. Amikor Dinu atyát megkísértette az ördög, és tisztahétfőtől nagypéntekig egyfolytában bort ivott és sült húst evett, mindenki azt várta, hogy kárhozatos viselkedéséért harmadnapon a legnagyobb kínok között fog kiszenvedni, akkor mégsem így történt, mert közben Miklós atya böjtölt érte, böjtölt és imádkozott, úgymond azért, hogy Dinu atya „elkerülje sorsát”. De szálljunk vissza a szétkenődött bogárhoz. Azaz vissza Jakab lovaghoz.

Azokban az időkben a számosziak csupán a kormányzói palota bástyáján lobogó zászló színéből sejtették, hogy a velencei oroszlán vagy a genovai sas uralkodik felettük. Olykor a pápai kereszt is

feltűnt, olykor a török félhold is. Egy közmondás járta azokban az időkben, meglehetősen illetlen szavakkal állapítva meg, hogy miként a kormányzósági latrinában lerakódó bélsarat illetően sem kutatjuk, melyik hurka éppen kinek a testéből távozott, úgy a latrina fölötti joghatóság sem érdekel senkit. Az egyetértés a számosziak között, ha nem volt is édeni, alkalmasint a Babel előtti állapotokat idézte: jóllehet sokféle nyelv keringett, ki arabul, ki görögül, ki spanyolul, ki zsidóul, ki a velenceiek, ki a kopotok, ki a krétaiak nyelvén szólalt meg, soha nem maradt rejtve a beszélő szándéka, aminek valódi magyarázata, vagy éppenséggel következménye volt, hogy a számosziak e sokféle nyelvből keverték ki a sajátjukat. A szigeten épített keresztény templomokon többnyire Bizánc kettős keresztje ékeskedett, de Rómára néző templomok is épültek, sőt Allah és Jahve is megtalálhatta a maga alkalmazott lakását; megfértek egymás mellett a különböző istenek, és arra intették híveiket, ne támasszanak a másik hitűvel ellenségeskedést. A perpatvar leginkább a felekezeten belül robbant ki, mondhatni minden esztendőnek megvolt a maga gubanca. A bizánciak már túl voltak az ikonromboláson, a papok háromszori házasságának engedélyezésén, a férfi és női szerzetesek együtt hálásának tiltásán, ellenben a keresztvetés új szokása zajos és véres csetepatéknak lett forrása: egyik tábor hagyományosan három ujjal vetette a keresztet, a másik viszont, a Kaledóniából érkezett Nikon atya tanítása nyomán két ujjal, és mivel nagyjából egyenlő számban voltak mindkét táborban, a harc hosszú ideig tartott (míglen a kétujjasok táborát feldarabolja a balosok és jobbosok szövetkezése). A pápistákat megbolygató új tanokat keményen üldözte a velencei kormányzó (a pápa unokatestvére), így ha saját templomuk már nem lehetett, az új tanok követői hol Bizánc templomaiban (ki a háromujjasoknál, ki a kétujjasoknál), hol a muzulmánok szőnyegein imádkoztak, aminek következményeként az ellentétek újfent önkörben (Bizánccal vagy Mohameddel rokonszenvezzünk?) robbantak ki. Amióta a Spanyolhonból kiebrudalt zsidók fölös számban kezdtek feltűnedezni, vallásukban sokkal szigorúbbak és kevélyebbek, mint helybeli hittársaik, azóta a zsidók között is megszokottá lettek a verekedések, gyűjtogatások. „Hát micsoda hazugság, hogy bepimaszkodtatok ide!”, zengte Halupa, egy igen figyelemreméltó figura. Ez a kegyetlen teremtmény, e dühödő bürokrata, aki elérte, hogy a római pápa

rábízta az Égei-tengeren túli eklézsiák könyvelését, és ő ezt arra használta, hogy kéjes élvezettel véresre veresse a sekrestyéseket. Folyton szidalmazott mindenkit, ha kedve úgy tartotta, a katedrális lépcsőjéről szórta átkait a templomozó keresztények felé. „A császárok felveszik az álszentség ábrázatát, Jézus követőinek mondják magukat, miközben semmivel nem különböznek pogány társaiktól! Isten, mért hagyod, miért engeded, hogy ebben a nagy csalásban annyian részt vegyenek? Ne hagyj! Nézz a körmükre!” Hát így zajlott Számoszon az élet. No persze a muzulmánok sem maradtak ki a zsidóságából, egymásnak ugortak, legújabbán az asszonyok viselete miatt. Bár a szigeten igen kisszámú asszony népet élt. A hajók gyomrából kizárólag férfiak támolyogtak elő, ugyanolyan kábán, ahogy delejes álmoktól űzve hajóra szálltak. A görögök azt beszéltek, hogy Daidalosz, az építőmester, aki a közeli Krétából saját maga fabrikálta szárnyakon repült el a sziget felett, úgy emlékezett, hogy Számosz formája egy háromba fűrészelt Aphrodité-szobor közepső harmadához hasonlítható. Egy rodoszi zsidó kereskedő a sziget belsejébe benyúló öböl partján hatalmas phároszt építtetett, és odahagyva virágzó üzletét, a toronyba zárkózott. Ő jegyezte fel leveleiben, hogy minden éjszaka hallja egy nő kéjes sóhajtozását, és a vágtyól már nem tud sem enni, sem inni, szörnyű kínok között várja az újabb éjszakát. A szent életű Paiszisz atya viszont azt tudatta az utókorral, hogy angyalok kórusa énekel éjjeleken, a tengerre nyíló sziklabarlangból pedig Szent Antal kiáltott ki egyszer, és azt harsogta, közel a szabadulás. Ezek után nem csoda, ha a szent életű, konstantinápolyi atyák itt pihentek meg zarándoklatukban, örömmel feledve a háromnapos kerülő út hányattatásait.

Jakab lovag joábíta anyja révén talán Jahve fennhatósága alá tartozott, de kereszténynek vallotta magát. Valójában istentelen, bűnös, pogány lélek volt ez a Jakab. Ritkán járt templomba, csak színelég imádkozott, soha nem remegett bele annak tudatába, hogy az ima szavai a Teremtőhöz szállnak. Gyermekkorában sok mesét hallott az álruhás Istenről, aki koldus képében be-bekéredzkedik a házakba, hogy kifürkéssze az emberek szívét; de egy ízben sem gondolta, hogy az ajtaján kopogtató koldus maga a földre szállt Isten volna. Ahogy le-süllyedt a család, úgy satnyultak istenei. Hérakleiosz császár az Úr testével érintkező lepel körömnymi darbjáért kész volt háborúskodni, Jakab filléreket vo-

nakodva dobott a templom perselyébe. Lidércekben, erdei manókban, háromlábú kecskében, egyszemű óriásokban jobban hitt, mint Istenben; azoktól félt, azoknak kegyét kereste, miként a köpölyöző borbélyokat is nagyobbra tartotta a tudós doktoroknál. Egy perzsa kuruzslótól hallotta, hogy a tükrökben ártó szellemek laknak, attól fogva nem tartott tükört a házban; egy Alexandriából menekült, később megtért zsidótól megtudta, hogy a templom az egyedüli hely, ahová az ártó szellemeknek nincs bejárásuk, ekkortól váratlan fordulással naponta ott volt a vecsernyén, cipelve magával újdonsült kölyökcselédjét is.

Valahogy úgy esett, hogy a templom védőszentje Szent Vazul volt. A fiút mélyen megrázta névadójának legendája. Hogy honnan tudott erről a legendáról? Az ikonosztáz előtt térdelve, a képekről olvasott le mindent, és képzeletében tovább gazdagítva a jeleneteket, színes ábrándokat kezdett szőni arról, hogy egyszer maga is kiválaszt egy szegény, sorstalan népet, megmenti és felemeli, vagyis sorst ad neki. Szent Vazul arcképe biztatón nézett rá, mi több, a mennyezet hatalmas Jézus-arca is mosolyogott. A pádimentum kőlapjai lehűtötték testét; szeretett ott hasalni, állat a kövön pihentetve, onnan bámulni a képekre. Beoltódott a hit sokféle gyümölcsöt termő ágaival, és a beoltott ágakból kuzsa, terebélyes korona formálódott, tovább terebélyesedve és kuszálódva az aggastyán vad haragjától, amellyel a templomból hazatérve a papokat, a vallást és Istent kaszabolta. Minden, amit mondott átfordult: az örület fortyogó, szennyes kútja a mesék tiszta kristályvize lett, az elállatiasodott indulatok az érzékeny szeretet lágy simogatásaival biztatták a fiút. A papok, akik ösztöneiknek szabad utat engedő, léha, vad kéjencek voltak Jakabnál, suhogó szárnyú angyaloktól kísérve jelentek meg Vazul előtt. Kiismerhetetlen a megszállottságtól eltorzított tér szerkezete, ahonnan eltérített szökkenéssel törnek elő a legszínesebb ábrándok, némelyik annyira erős fénnel, hogy mint a lencseüvegben egybeszórt napfény erős nyalábja, lánggra lobbantja semleges környezetét is.

Isten létezett, Atyaként és Fiúként, és létezett a Szentek Serege Isten szolgálatában, ám a Szentlélek tüzes lángnyelvei nem perzselték még lelkébe a hitet. Másfajta tűz égett ott.

Egyszer beállított a lovaghoz egy velencei rabszolga-kereskedő, mert valakitől úgy hallotta, hogy a lovag eladná kikötői házát, mert nincs pénze felújítá-

sára. Jakab e szószátyár kereskedőtől jutott a hírhez, hogy a pápa elaggott testét gyermekvér fiatalította meg. S hogy mi módon, kérdeznie sem kellett. Száz kölyköt tartanak a pápai lakájok a palota pincéjében, borbélyok seregei vágnak eret rajtuk hetente kétszer, kehelybe gyűjtve, vérrel töltik meg a fürdődézsát, s a pápa abba nyakig belemerítkezik. A kölyköket seregélypástétommal, vérképző borokkal táplálják, ám ennek ellenére gyakori közöttük a váratlan elhullás, minekutána a kalmárok naponta szállíthatják a friss portékát. Mi tagadás, jól megélnék azok, akik a pápai lakájok bizalmába férkőznek! A bizalomért persze áldozniuk kell, nem is keveset, ám megéri, hiszen a pápa aranya a legtisztább a földkerekségen. Jó vérű, pufók kölyköket (no meg a kiváló számoszi borokat, valamint a tavaszi és őszi vándorlaskor itt megpihenő seregélyeket) begyűjteni, hát ezért kellene neki az a ház, derült ki. Virágzó üzlet, és még sokáig az lesz, hiszen, derült ki a kereskedő szavaiból, a pápa mintha húszesztendős volna, bőre kismult, haja visszafeketedett, dereka kiegyenesedett, lépte ruganyosabb, mint valaha: matuzsálemi életkor vár reá. Igen, a vér, a vér segít, sóhajtozott Jakab lovag, örülve, hogy végre sejti, mit kell tennie! Hálásan szorongatta a velencei kezét, de azért házát nem adta el, hiába rimánkodott a velencei, fűt-fát ígérve (pénzt viszont annál kevesebbet).

Éjszaka kikelt ágyából, kicsoszogott az előszobába, és a falról leakasztott széles török karddal tért vissza. Megállt az alvó fiú mellett. Vajon mire gondolhatott ez a házsártos, önző aggastyán, kezében a lesújtani kész pallossal? A fiú mélyen aludt, fekete haja csapzottan tapadt homlokára. A pallos hideg volt és nehéz, az aggastyán fázni kezdett. Megérezte a fiú testéből feléje áramló meleget, és ekkor ráébredt, hogy ez a meleg tartja őt életben, ez dédelgeti tagjait, mint napsugár a kövekre kimászó gyíkokat. Reszketve leeresztette a pallost, becsúsztatta az ágy alá, és visszamászott a fiú mellé. Reszketése elmúlt, és valami új, eddig nem érzett forróság költözött belé, elhatolván a szívéig. Megrémült, hogy meghal. A túlvilágra gondolt, ahol ő minden istennek és ördögnek a szolgálója lesz, mert egyikkel sem volt jóban; és már látni vélte azt is, ahogy patás ördögök lökdösik a pokol meredek, bűzös gödre felé.

Reggel a fiú felébredt, és annyira csendesnek, moccsatlannak találta az öreget, hogy azt hitte meghalt; rémülten rázni kezdte vállait.

Jakab lovag felkapta fejét, aztán visszaroskadt. Szeme tágra meredt, ziláltan kezdett beszélni.

„Kirángattál karmai közül, visszaadtad az életemet...”

Mivel kisvártatva egészen jól lett, mi több, felvidult, párnával kitámasztva hátát, és a fiút magával szembe ültetve, mesélni kezdett. Megeredt a nyelve: bevallotta, gazdag ember, akár hercegként is élhetne, tarthatna szolgálkat, vendégeket fogadhatna, aranyhintón kocsikázhatna, beutazhatná a világot, mindennap bálnaszírt kanalazhatna, de néhai felesége hozzászoktatta a nélkülözéshez. Egyszerűen éltek, idejük nagyobb részét az ágyban töltve, alig ettek-ittak. Jó asszony volt, nyalta-falta a lovagot, nem hagyta, hogy másra nézzen. Talán azért volt e vak buzgóság benne, mert kárpótolni szeretne volna őt a gyerektelenségért. Az asszonynak nem volt lyuk a lába között. Vaklyuk volt ott, egy örökké könnyező kis pörsenéssel, szőr is alig fedte, se be, se ki nem fért volna rajta keresztül semmi. „Hiányzott testéből a gyerekforrás”, szakadt fel Jakabból a régi fájdalom, aztán látva, hogy a fiú zavartan bámul, feltárta előtte, hogyan néz ki az asszonyi test, lefestette a domborulatokat, völgyeket, megjelölte a horpadályokat, lankás helyeket, a férfiember által látogatott zugokat. No, ha akarod, mesélek egyebekről is!

Az aggastyánt később sem kellett kérlelni; esténként, mielőtt a gyertyát elfűjták volna, hosszan ecsetelte ifjúságának kalandozásait, Mantovától Bagdadig. A történetekben felélesztett Vénusz újra feltöltötte elaggott lelkét egy hervadtnak hitt érzéssel: mintha a hajnali város fölött tombolva átvonuló vihar tartott volna visszafelé a napenyészet órájában, fáradtan, lecsendesedve, kiürült esőfelhőkkel, de arra azért még képesnek mutatkozván, hogy egy gazdag ligetet letaroljon vagy éppenséggel langyos esővel öntözzön meg. A lovag a fiú éber, nedves tekintetében, akárha tükörbe nézne, önmagát vélte felfedezni: az ifjúság csalóka heve szétáradt testében, beesett ajka megtelt szomjúsággal, éhséget érzett, de nem a gyomrában, hanem a bőrén, a tenyerén, az ujjában... Megkívánta az asszonyt.

Így került a házba Carlotta, Jakab távolban élő unokahúga, akit atyja a csábító örökség reményében engedett a lovag házába. Ez a lány fölöttébb együgyű teremtés volt, sokat és csámcsogva evett, dolgozni nem szeretett, csavarogni viszont annál inkább; a piacon lebzsel volt reggeltől napestig, szoba állt minden rangú és rendű kereskedővel, pia-

cozó cseléddel, és kibeszélte, ami Jakab házában történt. Ha a lovagtól nem kapott pénzt, hitelbe vásárolt, minthogy ravasz számítással sokak igyekeztek, hogy a zsugori pénzeszsáknak hitelezzenek. Vazul cipelte a kosarakat, s ha netán elsodródott a lány mellől, vagy éppenséggel a lány ragadozott le a törökmézárusoknál, képes volt a savanykás kenyérillatot hosszan követve, újra rátalálni. Mert hogy Carlottának olyan illata volt, mint a borban ázott kenyérnek. A piacról a part felé kanyarodva tértek haza. A lány kielégíthetetlenül turkálta a szerdobokrokat, mígnem egy tamariszksusszal és sziklával körülkerített öbölnél megálltak. Vazul itt letehetette a kosarakat; az ösvényre kiállva örködni kellett, amíg a lány megfürdik. Őrhelyét persze hamar otthagya, a lány után lopózott, jóllehet aligha kellett leskelődni, Carlotta már az úton kibújt ruhájából, majd döngő léptekkel berontott a vízbe. Nagy, aránytalan teste volt, mint hízott tintahal; sok-sok fehér hurka és végtag csöpögött a víztől, midőn újra megjelent a parton. És ami a legutálatosabb volt rajta: emlői között sötét, párolgó szőrmocsár, amely lefutott a hasa alá, meggátolva a leselkedőt, hogy betekinthesse a lovag történeteiben gyakorta felbukkanó testtájékra.

Vazul délutánoként visszatért az öbölhöz, amely fölött még mindig ott lebegett a lány savanykás kenyérillata; valamiféle irtózáttal párban álló szomjjal belegázolt a vízbe, lebukott, és nyitott szemmel lebegett a medert borító hínáros fölött, amelynek látványa egyszerre volt félelmetes és gyönyörködtető. Nem, nem, a pusztá látvány gyönyörködtető volt, a himbálózó fények, a végtelenből érkező hullámzás mélységes ámulatot fakasztott a bűvárból, ellenben mindattól, ami meggátolja, hogy valóban el lehessen jutni egy másik világba, attól a hatalomtól, ami csupán egyetlen percet ad a valóság súlyos járma nélküli létből, attól mégiscsak félelmetes volt mindez. Hirtelen egy fénygömb libbent arca elé, és mintha kergetőző cicázásra akarná csábítani, máris elillant, visszatért, elillant. Nem messzi, csak épp karnyújtásnyira, ott lejtven pazar táncot, távoli rokonaként valami észbontó tengeri rózsának, ám amikor üldözője, megmámorosodva a lehetőségtől, hogy életében először megérinthesse a megérinthesetlent, feléje nyújtózott, és ujjbegyével már-már elérte volna, ismét arrébb libbent. Így kergetőztek a sötétlő hínármező fölött, a kifulladás vakító horizontjáról többször visszarándulva, mígnem váratlan lemondással a fényfolt bezuhant a hínáros mélyébe. Valami kerek pénz-

forma csillant a fenéken; Vazulnak kézzel-lábbal való igyekvéssel sikerült kihalászni. Egy kicsiny érme volt az, ezüstös tallér, egyik oldalán uralkodói képmás, másikon napsugaraktól övezett korona: sok ilyet láthatott. Ám volt ennek a tallérnak egy egészen csodás tulajdonsága is...

Amióta a lány is beköltözött ágyukba, Vazul keveset aludt. Carlotta, akinek fékezhetetlen és együgyű jókedve különösen éjszaka szerezte csínyeit, a lovag túoldaláról szüntelenül abban meszterkedett, hogy a lovag figyelmét kikerülve, Vazulal incselkedjék: meghúzta haját, megfricskázta orrát, fülét rángatta, arcába csípett, és felvihogott, ha az öreg rámondult az űzötten forgolódó fiúra. Éjszaka kellős közepén a leggonoszabb módon befogta orrát, amikor pedig a fiú horkanva, csápolva éledt, és őt követve az öreg is kapálózni kezdett, Carlotta ezt a legmulatságosabbnak tartván, reggelig úgy nevetett, hogy már azt sem tudta, melyik világon van. Ez a félnótás teremtés sohasem fáradt el. Napközben a legkülönfélébb vetélkedőkre vette rá a fiút, és a győzelem csakis az övé lehetett. Ki hörpinti ki a bögrét sebesebben?, ki tünteti el a karéj kenyeret gyorsabban? Megelőzni nem lehetett. Vazul a folytonos versengéstől rémülten rángatózott, és egyre fásultabban igyekezett kitalálni, épp futnia kell utcahossznyit, kiinnia egy bögre vizet, körülszaladnia az asztalt, hangosat kiáltania, netán minél távolabbra köpnie.

Az öreg eleinte délután próbálkozott: Vazult elzavarta otthonról, bereteszelte az ajtót, leeresztette a rolókat. De így is bántotta szemét a fény, figyelmét csalfán elterelték a kintről beszűrődő zajok. Megpróbálkozott az éjszakával; olyankor a fiú melege sugárzó testével maga mögött valóban úgy érezte, húsa kemény, csontja rugalmas, vére pedig nehéz és mindenén áthatol. A lány csiklandósan sikoltozott, nem hagyta, hogy a vénség fogdossa, de vadul rángatózva, mégiscsak egyre közelebb túrta magát, nekihevült, sikongatott, a mindenén erőt vett szenvedély felfújta a testét, tébolyult dagadásal dagasztván egyre, ráterpeszkedett az öregre, aki hamarosan rimánkodásra fogta a dolgot, lassabban, lassabban az istenért, nem bírja, a szíve beleszakad. „Megölsz!”, hörögte.

Vazul a sötétben is látta a takaró hullámzását, és attól félt, hogy a hullámok elöntik a szobát, mint a várost a tavaszi szökőár. De belátta, ennek be kell következnie. Az illatok megváltoztak, erősebb és szaggatóbb lett a zihálás is, a lány hangja megvas-

tagodott, az öregé megvékonyodott, a menekülés útjai mind bezáródtak. Jakab háza magaslatra épült, de most e belülről támadó ár fenyegette. Vazul már kiáltott volna, meneküljetek, meneküljetek az ár elől, fussatok föl a templomba, énekeljétek a zsol-tárokat, fohászkojdatok Istenhez! De nem találta a szavakat, amelyek megjíjedtek valamitől, ki tudja, ho-va bújtak el. Hiába hunyta le szemét, érezte, hogy a rémületes hullámok fölkapják, és ide-oda dobál-ják; behunyta szemét, de az orrát nem fogta be, hogy a takaró alól kicsapódó kellemetlen szagoktól meneküljön, ha pedig az orrát is befogta, úgy táto-gott, mint a halárusok gyékényeire kiterített halak, amelyeket napkelte után ponyvával fednek le, hogy megvédjék a forróságtól, a ponyva pedig elkezd hullámozni a sok félholt állat vergődésétől; ő ott minden alkalommal hallja a halak jajveszékését, ha pedig fölne az égre, a piactér fölött a város összes szenvedését látja lebegni, egyetlen hatalmas sikoltás sűrű, nehéz felhőjeként.

Jóllehet a szavak cserbenhagyták, a csodálatos ezüsttallért előkotorhatta: ha arcmásos oldalával fü-lére tapasztotta, sirályok vijjogását és a szél lágy sustorgását hallotta, mintha a tamariszkusszal sze-gélyezett apró öböl kelt volna életre. Az érme túlfelére vésett képmás pedig vigasztaló mondatokat suttogott, idegen, érthetetlen nyelven, de vi-gasztalóan lágy, duruzsló hangon.

Talán különös Vazul sóvárgása, örökös szomja, állhatatos és zabolátlan kujtorgása a lány nyomában. Hiszen mi vonzó lehetett a torz és erőszakos test-ben? Amikor lemeztelenedett, és a víz legősibb me-dencéjébe gázolt, e ritka, ünnepi pillanat helyén egészen másfajta képződmény éktelenkedett, testé-nek látványa valami hasadékszerűségen kitürem-kező száználmas titok kellemetlen terhét csapta a világ nyakába. A has lecsüngő hurkái, előredöntött csípő, kidudorodó köldök, amely nem fedi díszes fa-ragványként, hanem éppenséggel félrecsúszott ka-nálistetőként kitarja a sötétség lidérces labirintu-sát, igen, borzalmas egy ilyen köldök, féktelen és ve-szélyes porcika, a mélység végtelen útvesztőjének sehová sem vezető járatáról, a világ keletkezése elő-tti káoszról tanúskodó jel, maga is csökevénye egy csökevényes állapotnak. És a szőrök, az állati sző-rök, a formátlanságot fedni igyekvő bunda, amely rémisztőbbé teszi az eltakart tájékat... Nem sike-rülne megfejteni, mi volt a szépség mérhetetlen hiá-nyában a delejező, ha nem a tűz vezetett volna kö-zelébe. Ha test volnék mellette, elborzadnék, vagy

parázna szerzetesként éppenséggel kergén dago-nyáznék a látványban. Tekinteként alászállva a rejtelmek forró ködébe, a villanásokkal és tompa mo-rajlással üzenő világba, ahol minden fölött a végte-len uralkodik, érthetőbbé válik, ami a láthatatlan-ból gyökérzik. Nincs ott sem irány, sem idő, nem következnek egymásra vagy egymás mellé az ese-mények, a megtörténtnek nincs köze a történe-dő-höz, minden keveredni látszik a szomszédossal, de megjelenése pillanatában mégis kivillan, ahogyan mélyből induló fénysugár szúrja át a tenger felszí-nét, és tör az égboltozaton keresztül egyenesen a mennyország közepébe. E fénysugár a Szent útja, és azt jelzi, hogy sikerült legyőznie a pokol ördögeit, fogságukból kiszabadított egy lelket. Hiába fogad valaki örök szüzességet, és hiába tartja meg foga-dalmát, ha nincs e fény, kudarcra van ítélve. De e fény lehet a Sátán útja is, aki angyalt rabolt az ég-ből, hogy a legalantasabb szolgálatokra kényszerít-se. Valami kivillan, majd újra visszahull, de már nincs múltja. Anyagot szerzett, de már atomjai sin-csenek. Anyagtalan világ, mégis mennyi anyag! Mindaz, amihez Carlotta teste hozzáért összemasa-tolódott, a tárgyak felületén kicsapódott valamilyen gyanta, és illatozott, borba áztatott kenyérillattal. Va-zul belefulladt ebbe az illatfelhőbe, amely tágult, szétfolyt, ahogyan a tenger mélyéből ágaskodó ké-ve fénye mindent betölt, és az árnyak játéka, a nap-fény vakító ragyogása, a vízfelszín csillámlása, az éj-szaka villámai hirtelen elemésztődnek hideg tűzé-ben... Vazul pedig a felhővel együtt nőtt és dagadt, mintha félne attól, hogy a formák világa hamarosan megjelenik az anyagtalanság, e tomboló anyagéj ho-rizontján, és véget vet a láthatatlan hömpölygés-nek, szétfoszlatja az anyag éjszakájának felejthet-ten varázsát. De ha véget is ér, a lélek vagy a tudat mélyén tovább hömpölyög, foszlányai tovább kava-rognak, bármikor készek arra, hogy az éj boltívét felvonják a formák és szavak világa fölé: és újból a hidegen világító lángok martalékává válnak a sötét-ség vizei.

Hidegen világító lángok? Hiszen forró volt min-den. És a forróság reggeli ébredéskor volt a legel-viselhetetlenebb. Ahogy hasra fordult, érezte, hogy egy jókora, lángolóan forró hús hever teste alatt; el-rugaszkodva az anyag örök törvényeitől, valahon-nan odanőtt valami, és csak jó idő után tűnt el. Mi-nél inkább igyekezett bepréselni a tengeri fűvel tö-mött matracba, annál durvábban taszította vissza, s a lüktető fájdalom a forróságnál is kínzóbb volt.

A vöröslőn, nyálasan megjelenő kígyófej látványa kitörölhetetlenül beléje vésődött. Képzeteiben aztán a nap bármelyik szakában feltámadt, és szörnyű képek társaságában virult egyre. Odacsalta, abba a világba, ahonnan megjelent. De már nem kígyó volt: tetszése szerint váltogatta alakjait, amelyek a rézszínű fényben lassú mozgással vonaglottak. Nem bírta magát kiszakítani ebből a világból, mint akit harapófogóval ragadtak meg, vagy szegekkel szögeztek oda. És hiába látott ezerféle alakot, egyetlen tekintet bámult rá, egyetlen szempár, kidomborodó szembogarával, mint egy cseppenőleg meggyült vízcsepp, egy kidudorodó ér, amely mögött forró és fekete vér duzzasztja a fájdalom vagy a féltelen kéj indulatát. Hát itt van, megérkezett, ezt érezte a forróságban, amihez lassan-lassan hozzászokott.

Először is igyekezett megfejteni, mikor kerülhetett oda. Távolból folyó morajlása szűrődött be. A homokszemek rezgése átszivárgott a csontok pórusain egészen a velőig. A kocsonyás anyag is rezegni kezdett, és ez hosszan eltartott, napokig vagy hetekig, valójában soha nem is lett vége. E finom remegésben a kocsonya új meg új alakokat, formákat vett fel, egyszersmind új sűrűséget, és a sűrűség hálója rajzolta ki a legszebb formákat. A csontüreg sötét belsejében, kiszakíthatatlan, felszínre bányászhatatlan, csodálatos formák születtek, és ettől a test mámoros rángatózásai eleven okot szereztek a kiáramlásra... A csontüreg fullasztó éjszakájában megindulnak a test sötét levei, átszakítják a vékony gátakat, a megfeszült hártyákat, megtöltik a szomjazó üregeket, amelyek úgy megduzzadnak, mint fekete szőlőszemek, amelyekből a mézédés és bivalyerős számoszi borokat, a pápa bájitalát sajtolják, és e telepumpált üregek a maguk során olyan részegítő dobolásba kezdenek, hogy aki hallja, ellenállhatatlanul felsóhajt, sóhajától beroggyan az égboltozat kupolája, és a mennyországba hatol a tekintet, bár egy pillanatra.

Végül eljött Carlotta apja, hogy dűlőre vigyék a dolgot. „Megüzentem, vidd haza a lányt!”, vonult szobájába a fölösleges alkudozás elől Jakab. Az atya bosszús ábrázattal szaladgált fel s alá, majd egy nagyobbfajta erszénytől némiképp megnyugodva, kelletlenül utasította a lányt. Carlotta egykedvűen csomagolta össze kevés holmiját, és anélkül, hogy bárkitől is elbúcsúzott volna, kacsázva szaporázott apja mögött a kikötő felé; még aznap délután hajóra szálltak.

Jakab estére annyira megrészegetett, hogy Vazulnak kellett ágyba fektetnie; levetkőztette, nedves kendővel letörölte könnyes és nyálas arcát, betakarta, majd melléje bújt maga is. És ahogy vánkósára ereszkedett, megérezte a lány savanykás kenyerillatát: olyan üresség költözött szívébe, amilyenhez fogható eddig soha nem érzett. Az ezüsttallér suttagása sem enyhítette gyötrelmeit, mert a tenger hangjai a lányt juttatták eszébe; sóvárgásában szorosán préselte tenyerét s benne a tallért fülehez, amivel ugyan megoltalmazta magát a lovag fertelmes hortyogásától, de aligha a rátelepedő szomorúság fájdalmaitól. Hasra fordult, arcát vánkósába fúrta, és felzokogott.

Károly udvarában vetélytársai, a szemtelen aulusok, azt terjesztették róla, hogy nem szereti az asszonyokat, mi több, valósággal retteg tőlük; akik asszonyai valójában nem asszonyok. Ez aligha volt igaz! A Carlotta távozását követő keserű éjszakától kezdve, nappalait és éjszakáit, ábrándozásait és álmait asszonyok népesítették be, és míg az ember valóságos asszonyai kitűnhetnek életéből, az első asszony után jön a második, majd őt is követi az új s újabb, addig az álom- s ábrándképek egyszerre és csillapíthatatlan röpködéssel veled tartanak mindörökre. Amíg Számoszon élt, az álmok helyszíne soha nem változott: az út a sikátorok mögül indult el, kanyarogva elhagyta a darazsaktól zajos narancsfaligetet, felérkezvén a csupasz dombtetőre; és amit eddig nem lehetett látni, íme, váratlan ajándéka a kapaszkodónak: a dombtető túloldalán napfényes katlan tárult föl! A védett, rejtőzködő katlan teraszos oldalában gyümölcsfák zöldelltek, az ágak között madarak énekeltek; az ösvény kanyarogva ereszkedett le a mélybe, magányos almafához vezetve az álmodót, aki persze az álomban éber volt, széthajtogatta a palástként fűre terülő fakoronát, belépett az ágak közé. Egy fehér ruhás nő ült mozdulatlanul a fa tövében, ám mihelyt megpillantotta az érkezőt, felegyenesedett, és kitérta karjait. Ekkor elakadt minden, a képeket valami elriasztotta, karok hívására nem volt felelet, zavar támadt, a folytatás megszakadt, és nem tudni, hogy a zavar oka- vagy következményeként, az asszonyi test növekedni kezdett, de oly mértékben, hogy hamarosan betöltötte a katlant, megfullasztván minden növényi és állati teremtményt, kiűzvéen onnan az álmodót is, aki végül a levegőt kapkodva próbált felébredni.

Jakab lovag néhány napig mit sem törődött a fiú lázas állapotával, ám amikor már zavaros beszéde is elnémult, elhívta hozzá a török orvost.

Menhet Karrakás levetkeztette a fiút, és közben elámult, milyen fehér a bőre. Még ő sem látott eféjét. Fehér, mint a hó (bár ő havat sem látott), ám mégis forró, mint a hébénnumfa izzó parazsa. Sokáig lapogatta, forgatgatta, nyomkodta, körmével karcolta a fiú csupasz testét, de semmit nem tudott kisütni. A bőr tiszta, sehol fekély, tályog vagy duzzanat, a torok sem lángol. A tekintet is tiszta, ám itt lehet a kutya elásva, talán túlon túl is tiszta.

„Olyan a teste, mint amikor Perzsia felől fúj a szél: tiszta az ég, sehol egy felhő, látni lehet a messzi partokat, a tenger csendes, mint egy tó, mégsem merészkedik senki a közelébe, mert ahogy kiérne a házak védelméből, menten elragadná az orkán.”

Másnap újra visszatért a fiúhoz, vizeletébe fehér folyadékot cseppentett.

„A frissen fejt anyatej lesüllyedt az edény aljára, tehát baj van, viszont nem oozt szét, tehát segíteni lehet.”

„Mi a baj?”

„Az nem derült ki. Akárcsak a nép, amely bölcséitől megfosztatott, nem tudom, mi a baj.”

„Akkor hogyan tudsz segíteni?”

„A férgek meggyűltek benne. Ez bizonyos. Szétrágnák a legerősebb embernek is a lelkét.”

„Kell nekem ez a fiú!”

„A sok féreg megvadítja egymást, marakodnak, rémületes dolgokat produkálnak, úgy viselkednek, mint a hatalmas muzulmán nemzet, amelyet belső csatározások gyengítenek. Már rég a mienk lehetne Velence és Genova. Nyáladékukat fecskendezik egymásra, hol felizzítják, hol eloltják a lélektűz lángjait.”

„Megfizetlek!”

„Allah türelmes és nem személyválogató, talán gyaurokon is megkönyörül...”

„Meggyógyítod?”

„Talán meggyógyul. De boldog sohasem lesz. Akiben ekkora tűz ég, és közben ilyen satnya a teste, az örök életében boldogtalan lesz. Úgy jár, mint szegény muzulmán nemzet, akinek nem adatott meg, hogy rátermett császár uralkodjék fölötte.”

Vazul egyetlen összefüggő álm birodalmába jutott. Az álomnak nem volt sem eleje, sem vége, és nem volt határa sehol: benne volt életének minden múltbeli és eljövendő eseménye, benne volt mindaz, ami az életén túl várta, és benne volt valamennyi

megálmodott álma. Átélté, ahogy Tomica hetman fejbe kólintja buzogányával, ájultan a porba zuhan, és markából elgurul az ezüsttallér, a tenger és a kenyérillatú lány emlékével; átélte, ahogy Kucsuk, a Pirosarcú lovakhoz kötözi kezét-lábát, miközben ő ájultan álmodja tovább az álmot az almafa alatt várakozó nőről, aki most odalép egy terített asztalhoz, amelyen rőfnyi magas meggyújtatlan gyertya áll; látja, hogy egy kés hegyével gyönyörű, messziről is gyönyörűséges, körkörös lefutó betűket karcol a viaszba, aztán lángot tart a gyertya kanócahoz, és máris eltűnik a fák között. Ő szeretne felemelkedni, hogy elolvassa a gyertyára vésett üzenetet, de nem bír mozdulni. A gyertya égve elfogy, az írásból egyre kevesebb marad. Az érkező szél, amely elfújja a gyertya lángját, a lelkét is felkapja, és messze, egyre messze sodorja. Milyen boldog és fenséges állapot, mennyire örül, igen, sírna a boldogságtól, ha volna még keble, tüdeje és könnye. Ahogy emelkedve suhan a semmi felé, látja, hogy a gyertyacsonkon megmaradt az utolsó szó, kíváncsian hajolna közelebb, de akkor rájön, hogy már nem ismeri a betűket, és szükségét sem érzi, hogy megértse őket.

Másnap reggel Vazul testét a hébénnumfa kuptorban elszenesített olajos porával kente be a török, aki a homeopátia ősi tudományát keleten tanulta egy hindu paptól. Szinte azonnal javulás mutatkozott, a fiú magához tért, éber és értelemmel telten csillagolt szeme. Egyetlen baj érte: eltűnt a talizmánja. Hiába tápázkodott fel, és tette tűvé a házat, hiába szédelegte körül a ház udvarát, az ezüsttallér eltűnt. Mintha az álm útvesztőin gurult volna el.

Az agg Jakab lovag Menhet Karrakással saját végrendeletét is leíratta; másnap két megbízható keresztény tanú előtt körülményeskedve aláírkantotta. Köszvényes roham kínozta. Éjszaka arra riadt, hogy ég a ház, de szemeit kinyitva, minden nyugodalmasan szunnyadt a sötétben. Az ablakot szeretete volna kitárni, de nem tudott felkelni. Vazult szólította, hogy hívja Menhetet, de torka összeszorult. Föl akart hágni egy grádics utolsó fokára, de nem bírta lábát felemelni, eldőlt, és gurult lefelé, le a pokol lángokban álló fenekére. Nagy erőfeszítések árán oldaláról hátára fordult, és karját testén áttemelve, megérintette az alvó fiú mellét. Keze összerándult a forróságtól. Mi ez? A férgek vad tébolya nem csillapodott, a túlcseresznyés indulat mámoros alakjai egyre ropták táncukat. A lovag fejletlen vágyakozással vetette magát az örvény karjaiba, és az örület egy-

re beljebb lökdöste. A hullámok feltöltötték a szobát, minden úgy rezgett benne, mint a csont üregeiben a velő. De már ekkor kiszabadultak a belső alakok, ott lüktettek az ágy körül, fönt az asztalon, mint valami piactéri színpadon rángatott bábuk. A szomszédos testből átlövellő forráság kiolvasztotta a sokféle ellentmondásba fagyott öröklétet, és megrepesztette a sejtelmekkel beszennyezett tökéletes tükröt. Szabad és ifjú ember lett, akinek alkalma volt az élet csodás paradicsomába belépni. Átélt volna mindent, ami átélhető. Ehelyett azonban felülkerekedett az örület pusztasága: túllépett valamin, és nem tudott visszakozni. Vagy csak elvétette az irányt. Számosz, e parányi sziget, a térképen nagytóval nézve sem nagyobb egy borsószemnél, de élt rajta százezer ember, és ő egy volt ezek közül... ám az a kis kupac ott rángatózott, ahelyett hogy befutotta volna a felkínált tágasságot, és az ég végtelen horizontjáig dagadt volna abban a hullámban, ami mellette kiáradt.

Vazul reggel vette észre, hogy az aggastyán meghalt. Ezúttal hiába rázogatta, az öreg fennakadt szemében ijesztő üresség honolt; bőrén barnás foltok jelentek meg, akár a tűz fölé tartott pergamenen. Vazul nem mert senkinek sem szólni, bezárkózott a házba, nem számolta a napokat, és csak miután minden élelem elfogyott, merészkedett el Menhethhez. „A tavasz első holdtöltekor halt meg”, felelt Menhet kérdésére, de az orvos, utánaszámolván az azóta eltelt időnek, ezt nem tartotta valószínűnek, annyira ép volt még mindig a tetem, ép és meleg. De a dolgon nem sokat tépelődött, annál is inkább, mert a hátrahagyott végakarát érvényesítése sok munkát adott neki. Végül minden elrendeződött. Vazul tisztességgel eltemette az öreget, aztán eladta a házakat, áruba bocsátotta a földeket, aranydukátokká tette a bérbe kiadott halászhajókat, és gazdag emberként, új névvel szállt hajóra, hogy a borba áztatott kenyér illatát követve Carlotta nyomába elvitorlázzon.

Vazul a halálból éledt fel, Jakab a halálba tartott, és azon a délutánon történt valami, aminek aligha maradt nyoma az elmesélhető történetben. Vazul szeretett volna kérdezni a lovagtól valamit, de nem merte megtenni. A tengerre szegezte tekintetét, a szűk ablakon keresztül. Jakab a lábát körülpólyálta vizes gyolcsokkal, enyhüljön köszvénye. Váratlanul eszébe jutott, hogy mit látott a reggel, midőn Vazulba visszatért az élet. A hasa alatt akkorára

dagadt a bunkója, hogy alig tartotta a gatyát. És milyen zavartan kezdte takargatni, illetve előbb azt hitte, hogy összegyűrődött a nadrágja, azt igazgatta. Ahogy maga elé idézte, kacagni kezdett, úgy kacagott, hogy folyt a könnye. Vazul még soha nem látta a lovagot nevetni. A kacagás összepréselte a lovag szemét, és nedves csík lett belőle. Nem látta végképp a tekintetét, a kérdést kinek tehetné fel? Senkije sincs, és ha a Jóisten vagy a Szent nem üzen neki, nem küldi jelét, hogy figyel rá, akkor ez mindig is így marad. Legalább vörös lenne az ég alja, jel volna az neki.

„Gyere ide”, mondta ekkor Jakab lovag. „Gyere, gyere közelebb.” Jakab nedves szemrésében megvillant a fény, amitől vakabbá vált a tekintete. Közelében rossz, állott szag terjengett, mint aki hosszú ideje alszik már, és kigőzölög belőle a bűnös álmom. Vazul már megszokta ezt a szagot, és most annyi idő után ébredve, szomjasan szürcsölte.

Jakab felpockolt lábbal ült karszékében az asztal mellett, Vazul combja az asztal élének nyomódott. A lovag kopaszodó feje búbjára látott. Amikor apály van a parton, arra emlékeztette a verejtékcsőben megtapadt hosszú, fekete hajszál. Egy lassan hízó verejtékcsepp tűnt fel a koponya legtetején.

Jakab megmarkolta a fiú selyembugyogóját, elől, az ágyékán, puhán, de azért vasmarokkal. Vazul megrándult, de nem ellenkezett. Az agg keze mint ha a gyűrődéseket igyekezne kisimítani, olyan mozdulatokkal matatott rajta.

„Túlságosan”, mondta a lovag. „Túlságosan”, aztán nem tudta folytatni, és mint akit ingerültté tesz e dadogás, dühösen rázni kezdte a markába zárt csomagot. Forró vajat öntöttek a fiú nadrágjába, forró, nem megolvadt vajat; de ez még csak kezdete volt valaminek.

„Most jövök rá, hogy neked mi volt a bajod. Csak most jövök rá.” És kárógó hangon nevetett.

Az ikertestvér, a másik, a gyönyörök kertjének lakója, aki soha ki nem esett Isten kegyelméből, aki nem evett a tudás fájáról, aki máig ott él a paradicsomban, és mit sem tud kiebrudalt testvéréről. Őt pillantotta meg Vazul. Őt látta a kertben, hatalmas fák alatt, tisztán, napsütésben. Elindultak egymás felé.

Jakabnak már nem csupán karja, hanem feje is rázkódott. Rémes volt az arca, elnyílt szájával, fityegő ajkaival. Az őt leső tekintet ijedten rebtent el, és a szobában kezdett báméskodni, hátha talál

valamit, amin elidőzhet, míg e különös jelenet tart. A félhomályos szoba marasztaló tisztasággal és renddel veszi körül a szereplőket, ám ekkor kiderült, hogy a csillogás nem viasz és kefe műve, hanem a kifényesedett koszé. A bútorokon a huzat szakadozott, a faragványok éle elkopott a használatban. A repedésekből pedig bogarak kandikáltak elő, másfajták, mint a velencei krónikás szobájának lakói, de annál rémisztőbbek.

Hát vissza onnan! A zajok most fulladt sóhajok, szüntelen bugyogással áradnak elő a két férfi mellkasából. Az öreg az erőfeszítéstől nyögős, ez már a halál hangja, bádogos és fenyegető, a sebbel-lobbal érkező, csörtetve és vakon nyomuló vén kaszás caplatása. Vazulé csodálkozó, fáradt lihegés, talán gúny is van benne, félelem és gúny. Félni a meghalástól, és gúnyosan szemlélni a félelmet, amely örök rabságba taszít, a formák és a józanság örök rabságába. Még egyetlen kétségbeesett sóhaj, a vágyódás keserű sóhaja, de aztán már a beletörődés szegi lehetét.

Innen megint szeretne elfutni a tekintet... Siralmas látvány, ahogy az ifjú lassan toporogni kezd, egyre sebesebben, már-már fut egy helyben, furcsán kapaszkodik, mint aki kavicsos meredély szélére ért, és kétségbeesettebben igyekszik megmaradni az oldal tetején. Szánalmas figura, aki nem látja, mi a valóság. Félrevezették ábrándjai, sajnálja önmagát, szégyenkezik és pironkodik e belső titok, a napvilágra került képzelet miatt. A gúny elporlik, marad a szárnyaszegett önsajnálát. Nem sikerül elrugaszkodnia. Megmarkolja Jakab kezét, és ágyékához szorítja. Az álmétkodástól és a ráfröcsögő bűnöktől már imádkozni sem tud, pedig érzi, ez volna az utolsó lehetőség, hogy Isten létező ereje megálítsa a semmi felé igyekvő lelkeket.

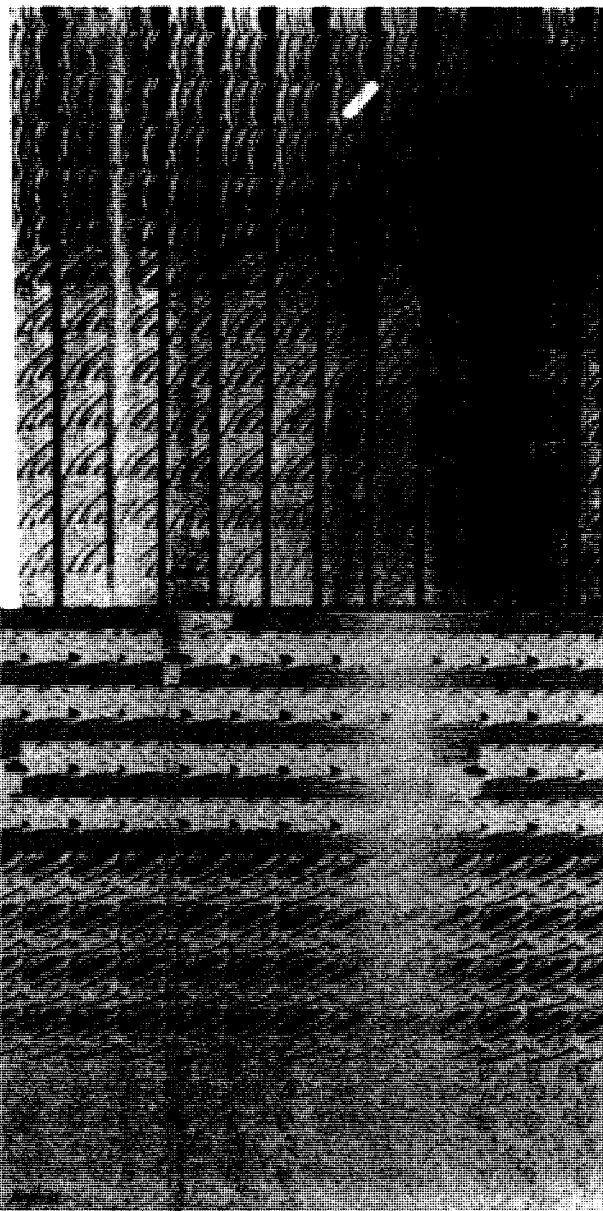
Én most helyette imádkozom, hogy a megtestesült Krisztus lakozzék a földre roskadt teremtmények szívében, hogy így a boldogtalanok megismerjék a földön a békét, hogy átéljék az isteni megvilágosodás sziporkázó szédületét... Ámen.

Vazul már alig látszott, majd a megmaradt test apró darabokra szóródott. Végül minden szertefoszlik, beleolvadva a forró, de nem megolvadt vaj anyagába.

Csak egyetlen morzsányi kellett volna, hogy ez a forró vaj is elpárologjon, még felhője is atomjaira bomoljon, és Isten hatalmas birodalmából semmi se maradjon. Semmi, igen, a semmiből lett va-

ló újból semmi legyen.

A tűzférgek között akkora zsbongás támadt, mint még soha; az örült népség remegő ajkakkal harapdálta egymás testét, és a csatakosság sűrű, áthatolhatatlan szagfelhőiben újabb és újabb férgek sereglettek elő a semmi népes útvesztőiből.

Fotó: Roosta József

Magén István: Őzönvíz után
A Zsidó Múzeum Brit Noah -
Noé szövetsége című kiállításáról